

**MEGVALÓSÍTÁSI TERV A
TISZA-VÖLGYI ÁRAPASZTÓ RENDSZER
(ÁRTÉR-REAKTIVÁLÁS SZABÁLYOZOTT VÍZKIVEZETÉSSEL)
I. ÜTEMÉRE**

**VALAMINT A KAPCSOLÓDÓ KISTÉRSÉGEKBEN AZ
ÉLETFELTÉTELEKET JAVÍTÓ FÖLDHASZNÁLATI
ÉS FEJLESZTÉSI PROGRAM**

(Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése, I/a ütem)

VI. TERÜLETI TERVEZÉSI FELADATOK

**VI/12/e. A CÉLTERÜLETEK MŰKÖDÉSI,
ÜZEMELTETÉSI JAVASLATAINAK
KIDOLGOZÁSA A TÁJGAZDÁLKODÁS
SZEMPONTJÁBÓL
(NAGYKUNSÁG)**

**VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhasznú Társaság
1016 Budapest, Gellérthegy u. 30-32.**

**VIZITERV Consult Kft.
1149 Budapest, Kövér Lajos u. 13.**

Budapest, 2005 november

VÁTI MAGYAR REGIONÁLIS FEJLESZTÉSI ÉS URBANISZTIKAI KÖZHASZNÚ TÁRSASÁG
H-1016 BUDAPEST, GELLÉRTHEGY UTCA 30-32
TELEFON: (36 1) 224-3100 FAX: (36 1) 224-3105 Pf.: 20 153
E-mail: vati@vati.ktm.hu

CÉLTERÜLETEK MŰKÖDÉSI, ÜZEMELTETÉSI JAVASLATAINAK KIDOLGOZÁSA A TÁJGAZDÁLKODÁS SZEMPONTJÁBÓL (NAGYKUNSÁG))

Témafelelős:

Göncz Annamária

Tervezők:

BOKARTISZ Kht.

Molnár Géza

Irodavezető

Göncz Annamária

Vezérigazgató

Csanádi Ágnes

Ez a dokumentáció a VÁTI Kht. szellemi terméke. A hozzá kötődő – szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI törvényben meghatározott – vagyoni jogok a VÁTI Kht.-t illetik.

Budapest, 2005 november

Tartalomjegyzék

1	Módszertani alapvetés	3
2	A Nagykunsági tározó Természeti adottságai	3
2.1	Domborzat	4
2.2	Aktuális tájhasználat	4
2.3	A tározó vízellátottságának jellemzői	6
2.3.1	A Tiszából való töltés jellemzői	6
2.3.2	A Nagykunsági főcsatornából való feltöltés	6
3	A Tározó működése vízvisszatartást célzó üzemrend esetén	6
3.1	A Nagykunsági tározó tágabb környezetének adottságai	7
3.1.1	Domborzat	7
3.1.2	A tározó tágabb környezetének szántóalkalmassága	8
3.1.3	A Nagykunsági tározó tágabb környezetének tájhasználat	10
4	Az optimális tájhasználat	11
4.1	Az optimális tájhasználat elsődlegesen árvízi tározás esetén	12
4.1.1	Tájhasználat térszintjei	12
4.1.2	Az egyes térszintek javasolt tájhasználat	13
4.1.3	Az egyes térszintekre javasolt élőhelyek és haszonvételek	15
4.2	Az optimális tájhasználat tájgazdálkodási tározás esetén	15
4.2.1	A tározó tájhasználat komplex igénybevétel esetén	16
5	Összegzés	17

1 MÓDSZERTANI ALAPVETÉS

A Vásárhelyi-terv továbbfejlesztéséhez kapcsolódó vidékfejlesztési koncepció kialakítása során abból indultunk ki, hogy a táj, a táji adottságok nem alakíthatók maradéktalanul a kialakult tájhasználathoz. Emellett a tájhasználat jövedelmezősége sem tekinthető állandónak. Az intenzív mezőgazdaság, szántóművelés és állattartás jól jövedelmező lehet a jó, illetve kiváló termőhelyi adottságú területeken, a ráfordítás és jövedelem hosszú idő átlagában kiegyenlítődhet a közepes termőhelyi adottságú térségekben, míg a gyenge vagy igen gyenge termőhelyi adottságú területeken a befektetett energia esetenként többszörösen, de hosszú idő átlagában is tetemes meghaladhatja a várható jövedelmet. Ennek oka, hogy a kedvezőtlen termőhelyi adottságú területek nem felelnek meg a jelenlegi tájhasználat igényeinek, ezért itt jelentős erőforrásokat kell felhasználni annak érdekében, hogy az adottságokon változtassunk.

A másik igen fontos megoldandó probléma, hogy a Kárpát-medence éghajlati viszonyai között nem elsősorban a vízbősége, hanem ellenkezőleg a víz hiánya jelent gondot. Jelen körülmények között a medence vízháztartását ugyanis nem a többlet, ellenkezőleg a hiány jellemzi. További gondokat okoz, hogy a csapadékeloszlás mind térben, mind időben egyenetlen és – a globális éghajlatváltozás, illetve a medencén belül zajló folyamatok kölcsönhatásaként – egyre egyenetlenebb. Ennek következtében a Tisza menti térség egyszerre szenved a víztől és a vízhiánytól; a kimagasló ár- és belvizes időszakokat rendkívül rövid időn belül követheti a szárazság, az aszály. Az Alföld középső területein emellett olyan mikroklimatikus jelenségek is veszélyeztetik a jelenlegi tájhasználatot, mint a légaszály.

Mindezen folyamatok visszaszorítása, illetve megváltoztatása érdekében a jelenlegi vízelvezetésre alapozott vízgazdálkodási koncepciót vízvisszatartó vízrendezéssel kell felváltani. A vízvisszatartó vízrendezés során lényegében a tavaszi vízbőségek vizeinek visszatartását kell megcélozni. E lépésnek műszaki hidrológiai akadálya jelenleg sincs. Az egyetlen gátló tényező, mely gyakran ellehetetleníti a tavaszi vizek visszatartását, a jelenlegi tájhasználat. Az intenzív mezőgazdasági termelés során ugyanis alapkövetelmény, hogy a földek tavasszal művelhetőek legyenek, így azokról a lehető legrövidebb időn belül le kell vezetni a vizet. Ugyanakkor, mint az az eddigi elemzésekből kiderült, azok a területek, melyek a vízvisszatartás szempontjából figyelembeveendőek, nem vagy csak kevésbé alkalmasak az intenzív mezőgazdasági tevékenységre. Ennek megfelelően a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése által érintett területeken egyfelől vizsgálni kell a vízvisszatartásra való alkalmasságot, mind a tározóterületeken belül, mind pedig azokon a mögöttes területeken, amelyekre a tározóból víz továbbvezethető, meg kell vizsgálni továbbá a kérdéses területek termőhelyi adottságait, és ez alapján kell kidolgozni az adott térségre vonatkozó tájhasználat koncepcióját. E koncepciót ezt követően olyan zonális agrár-környezetvédelmi programcsomagokkal kell összekötni, melyek lehetővé teszik, illetve megkönnyítik az új tájhasználatra való átállását. Ezt követően az egyes tájhasználati formákat és haszonvételeket egyeztetni kell a tározóterületen érintett gazdálkodókkal. Jelen tanulmány e munka első lépését foglalja magában.

2 A NAGYKUNSÁGI TÁROZÓ TERMÉSZETI ADOTTSÁGAI

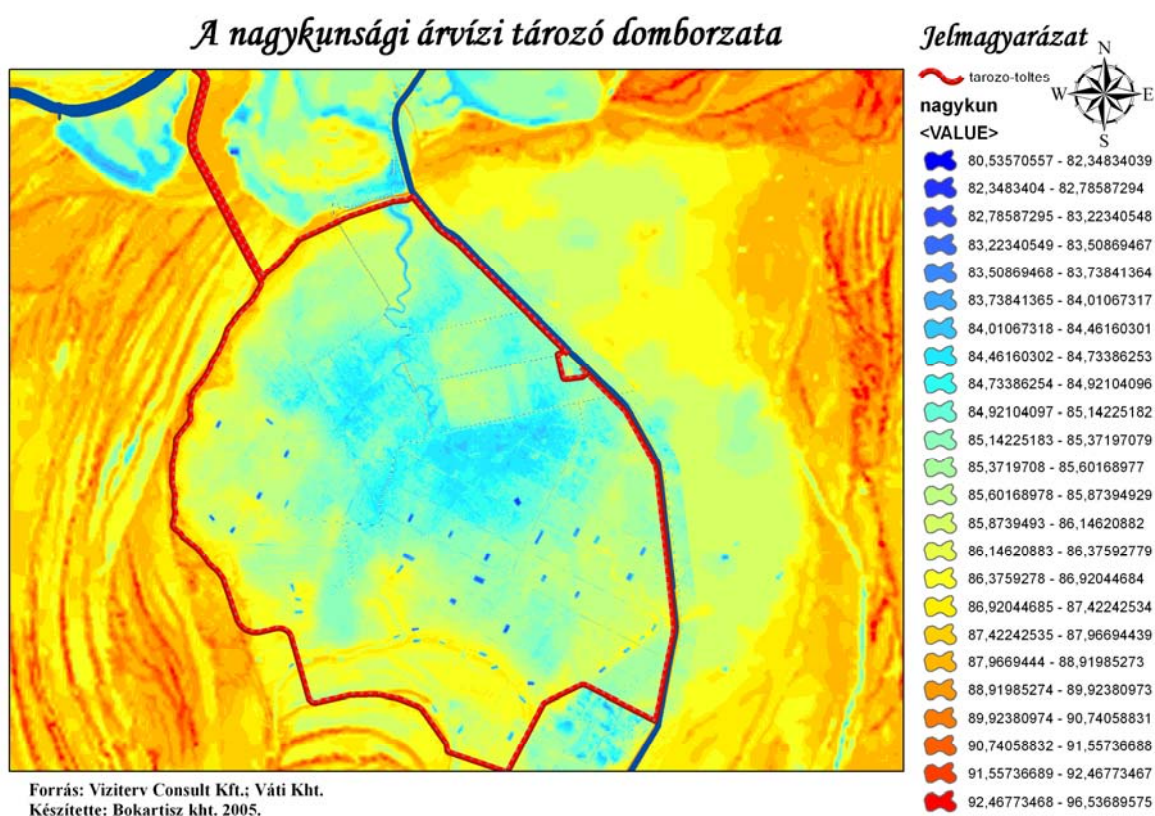
A tározó a Tisza bal partján a Tisza mai folyásától kissé távolabb a Nagykunsági-főcsatorna mentén a 2.82 sz. ártéri öblözet Tiszabura-Abádszalók között, illetve Tiszagyenda-Kunhegyes alsóbbrendű bekötőút közötti részén helyezkedik el. Észak felé a Tiszafüred-Kunhegyesi-sík szélbarázdált löszös homokkal fedett buckái, nyugatra és kissé délre a Tisza hát kiemelkedései határolják. A tározótól délkeletre laposabb alacsonyabb területek húzódnak.

2.1 Domborzat

A tervezett tározó az egykori Mírhó-fok öblözetében fekszik. Maga a kistáj 84 és 94 mBf magasságú, szintkülönbségei viszonylag nagyok. Legmagasabb homokbuckái meghaladják a 94 mBf magasságot, legmélyebb területei valamivel 84 mBf alatt helyezkednek el. A 84-86 mBf magasságú ártéri síkok és a 88-90 mBf felé emelkedő szélbarázdált homokfelszín között jelentős, a természetes áradások lehetséges vízjátékát meghaladó szintkülönbség van.

A tározó területén a legmagasabb szint 90 mBf körül alakul, míg a legalacsonyabb szint 82,5 mBf. (1. ábra). A legmagasabb szintek a tározó déli és északnyugati sarkaiban illetve a tározó peremén található, míg a legmélyebb szintek a talajjavító gödrökben fordulnak elő. A tározó keleti oldala viszonylag lapos, a jellemző magasságok 85.8 – 86 mBf alakulnak; a nyugati és a déli oldalon 90 mBf körüli magasságú, természetes gátként magasodó buckák sorakoznak. A tározó belseje többé-kevésbé sík, a szintkülönbségek itt kicsik. Középtájon 85 mBf magasságú síkság terül el, mely fokozatosan emelkedik a tározó pereme felé. Miután a háta és laposok közötti szintkülönbségek rendkívül csekélyek, nagyobb állandó vizű tavak kialakítására csak a térszint tagolása, mélyítése mellett lehetséges. E téren kiaknázható lehetőséget az anyagnyerő gödrök és a területen a talajjavítás érdekében kialakított gödrök jelentenek.

1. ábra:

2.2 Aktuális tájhasználat

A tározó aktuális tájhasználatáról igen pontos képet ad a területről készült légi felvétel (2. ábra), illetve a Corin50-es adatbázison alapuló használati térkép (3. ábra)

Jól látható, hogy a tározó területére a nagytáblás szántó művelés a jellemző. A parlagterületek aránya viszonylag csekély. Jellemző, hogy a tájhasználati térképeken még gyepeként nyilvántartott területeket is feltörték. Gyakori növények a különböző gabonafélék, illetve a

napraforgó és a kukorica. Az intenzív mezőgazdaságra jellemző tájszerkezetet csak néhány faültetvény tarkítja.

2. ábra:

A Nagykunsági tározó légifelvétele

Jelmagyarázat

 tarozó-töltes

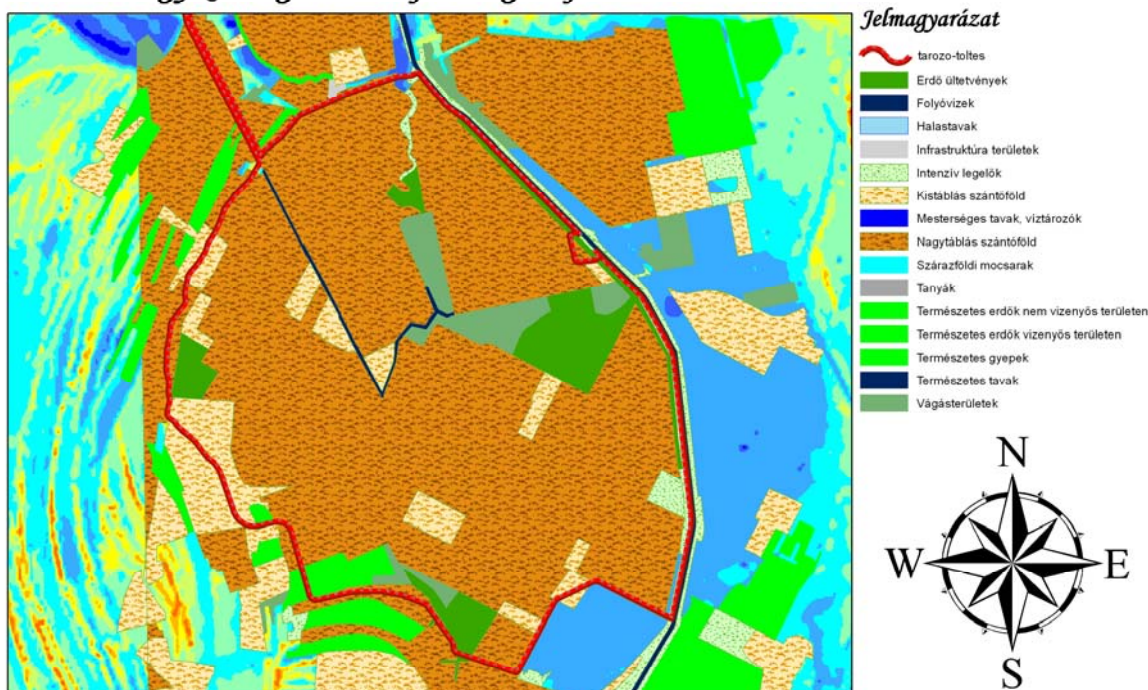
Forrás: Víziterv Consult Kft.
Készítette: Bokartisz kht. 2005.

A jelenlegi tájszerkezet vízmegtartó képessége csekély.

A tározó területén természetes, természetközeli élőhelyek nincsenek.

3. ábra:

A Nagykunsági tározó jelenlegi tájhasználatát

Forrás: Viziterv Consult Kft. Környezet és Tájgazdálkodási Intézet Kht. Váti Kht.
Készítette: Bokartisz kht. 2005.

2.3 A tározó vízellátottságának jellemzői

Egy adott tározó rendszeres árasztása során csak azokat a lehetséges beeresztési pontokat vizsgáltuk, melyeken keresztül a vízszivattyúzás és áttemelés nélkül töltheti fel a tározót. A Nagykunsági tározó esetében két ilyen lehetséges pont is adódik. Részben közvetlenül a Tiszából, részben pedig a Nagykunsági-főcsatornából.

2.3.1 A Tiszából való töltés jellemzői

A Tisza vizéből a 86 mBf. magasságot meghaladó vízszintekből tölthető. Ilyen vízszintek az évek nagy részében előfordulhatnak a Tiszán. Mindez azt jelenti, hogy a tározó tér az esetek többségében 86 mBf. körüli szintig közvetlenül a Tiszából is tölthető.

2.3.2 A Nagykunsági főcsatornából való feltöltés

Tekintettel arra, hogy a tározó határát a Nagykunsági-főcsatorna alkotja, amennyiben erre igény van, lehetőség nyílik vízleadásra közvetlen a főcsatornából is.

3 A TÁROZÓ MŰKÖDÉSE VÍZVISSZATARTÁST CÉLZÓ ÜZEMREND ESETÉN

A Nagykunsági tározó elhelyezkedésénél fogva igen kiterjedt terület vízpótlását teszi lehetővé. A tavaszi ár- és belvizek visszatartására ugyanis nemcsak, és nem is elsősorban a tározó alkalmas. A vizek a tározóból továbbvezethetők az egykori Mirhó-ér vonalán az ugyancsak egykor volt Kakat-ér és a Kara János-mocsár medencéje felé. Az itt kivezetett vizeket aztán a Hortobágy-Berettyó közvetítésével a Körösök medrébe lehetne visszavezetni. Jelen körülmények között nem célunk a teljes vízpótló-rendszer felvázolása, e téren

megmaradunk az elvi lehetőség felvetésénél, és a továbbiakban a kérdéses terület tájhasználatára összpontosítunk.

3.1 A Nagykunsági tározó tágabb környezetének adottságai

A kiválasztott terület adottságait a vízvisszatartás szempontjából, értékeljük. E téren különös figyelmet szentelünk a domborzatnak, a szántóalkalmasságnak, a jelenlegi tájhasználatnak. Az utóbbit két mozzanat alapján is értékeljük, egyfelől, hogy mennyiben felel meg az adottságoknak, illetve milyen vízmegettartóképeségű.

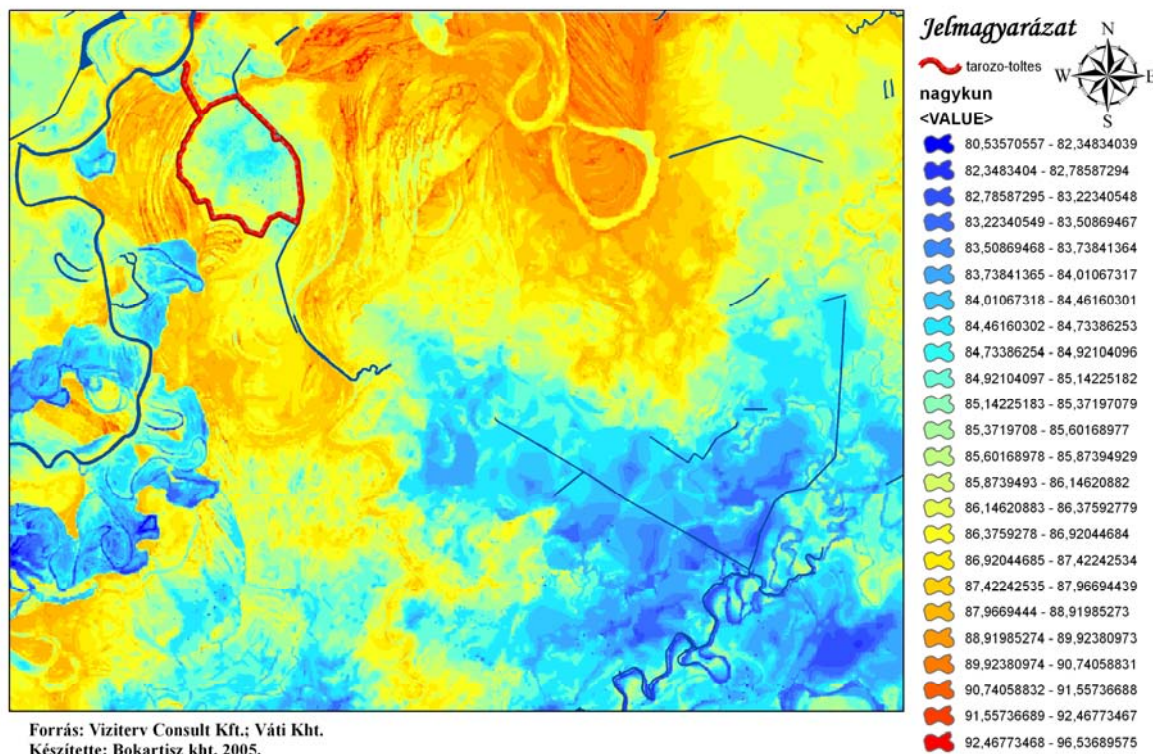
3.1.1 Domborzat

Maga a tározó, mint az a 4 ábrán jól látható, egy természetes medencében fekszik. A medence legmélyebb területei a talajjavítás során keletkezett gödröket nem számítva 84,5-85 mBf körül alakulnak, míg a peremén 90-94 mBf magasságokat találunk. A mögöttes területeken ezzel szemben a talaj fokozatosan lejt egy 84-84,5 mBf; majd 82,5-83,5 mBf mély depresszió felé, mely tovább folytatódik egészen a Körösökig.

A tározó keleti határától egy dél-délkeletre egy hol elkeskenyedő, hol kiszélesedő, 86,5-88 mBf magas hát húzódik észak-déli irányba, kétfelé osztva a tározóból tölthető öblözetet (5. ábra). Elvben a tározóból mindkét térség irányába vezethető víz, kérdéses azonban, hogy a biztonságos tovább vezetés érdekében milyen mennyiségű vizet kellene a tározóba tárolni. E kérdésre a későbbi igények tükrében kell felelni. A továbbiakban abból indulunk ki, hogy a vizet első közelítésben csak az itt jelzett hátabb területtől keletre fekvő medencébe vezetjük tovább.

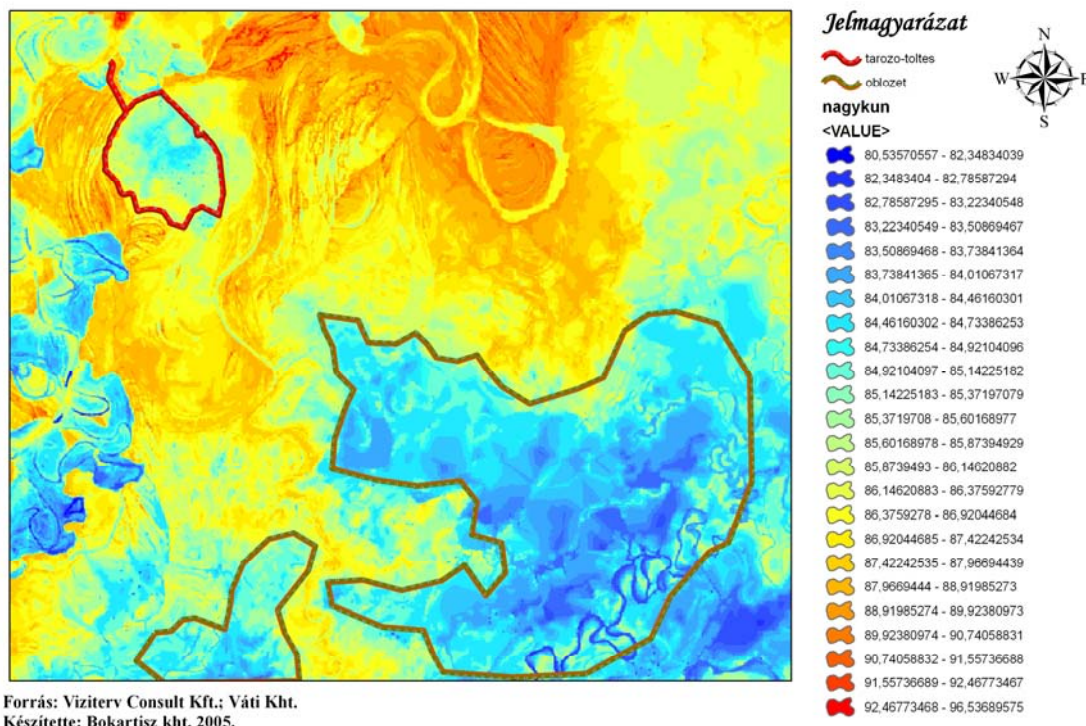
4. ábra:

A nagykunsági árvízi tározó tágabb környezetének domborzata

5. ábra:

A nagykovácsi árvízi tározóból tölthető öblözetek

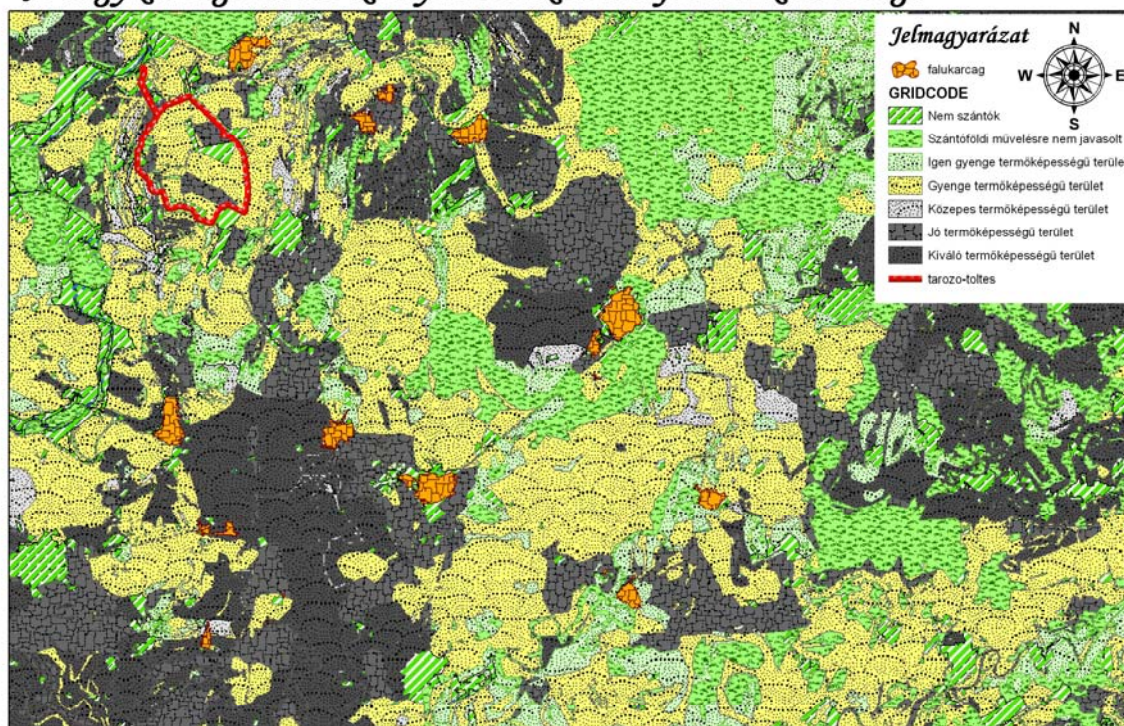

3.1.2 A tározó tágabb környezetének szántóalkalmassága

Ahhoz, hogy a jelzett öblözetbe vizet vezethessünk, és az ott hosszabb-rövidebb ideig megtarthassuk, az adott térségben tájhasználatváltásra van szükség. A jelenlegi intenzív, nagytáblás szántóművelésre alapozott gazdálkodás helyett, extenzív, legeltető állattartáson és kistáblás szántóművelésen alapuló gazdasági szerkezetet kell kialakítani. Ezt egyébként a terület szántóalkalmassága is indokolja. (6. ábra)

6. ábra:

A nagykunsági tározó környezetének szántóföldi alkalmassága

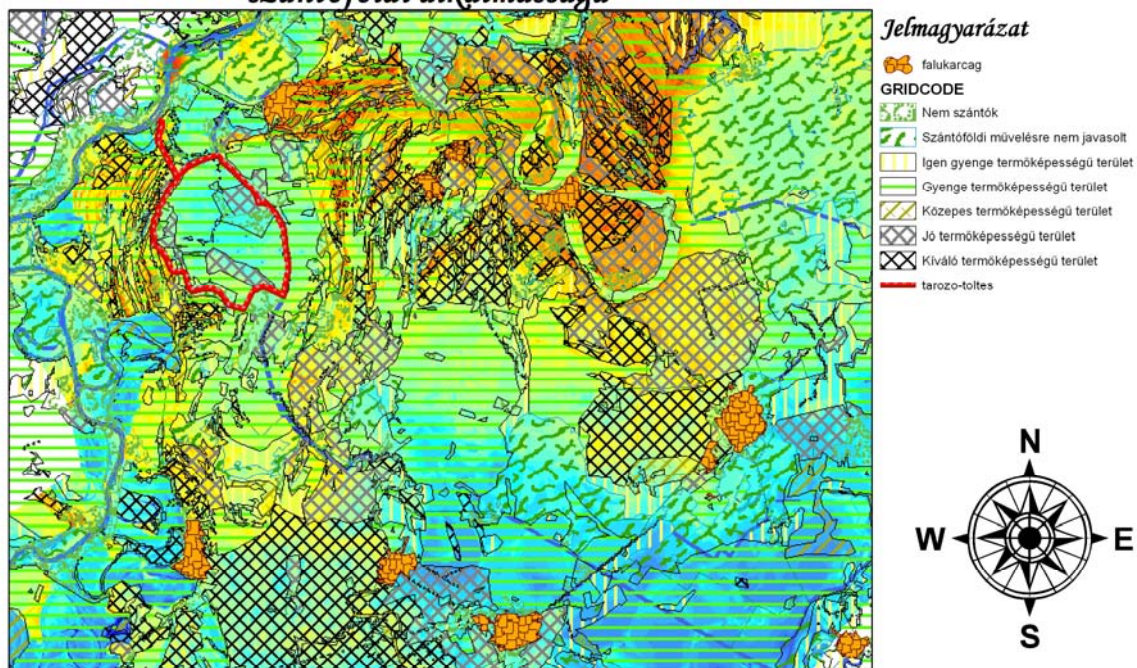

Forrás: Környezet és Tájgazdálkodási Intézet kht.; Váti Kht
Készítette: Bokartisz Kht 2005

Az ábrán jól látható, hogy a tározó környezetében szántóföldi művelésre elsősorban a magasabban fekvő területek alkalmasak. A víz továbbvezetésére kiválasztott öblözet nagy része azonban ma sem szántó, hanem gyeper, illetve szántóföldi művelésre nem javasolt, továbbá gyenge minőségű terület. A térségben akad néhány igen gyenge alkalmassági kategóriába sorolt folt is. Jó, illetve kiváló szántóföldi-alkalmasságú földeket csak a hátsabb helyeken, magasabb területeken találunk. Ez még egyértelműbb lesz, ha a szántóföldi-alkalmasságot megjelenítő ábránkat a domborzatra vetítjük (7. ábra). Mindez világossá teszi, hogy a tájhasználat megváltoztatására, nem a jó termőképességű területeken van szükség, hanem ott, ahol a termőhelyi adottságok miatt a jelenlegi tájhasználat más – ésszerűségi, gazdaságossági szempontok – alapján is megkérdőjelezhető. E táji adottságok mellett a kistáblás szántóművelés során jobban kilehet használni a mikrodomborzatból, illetve az alkalmassági térképen nem követhető léptékű helyi adottságokból fakadó előnyöket, a tájszerkezet tagolásával javítani lehet a mikroklimatikus viszonyokat, csökkenteni a jellemző szél-, illetve vízeróziót, azaz összességében javítani lehet a termőképességet.

7. ábra:

A nagykunsági tározó környezetének domborzatra vetített szántóföldi alkalmassága

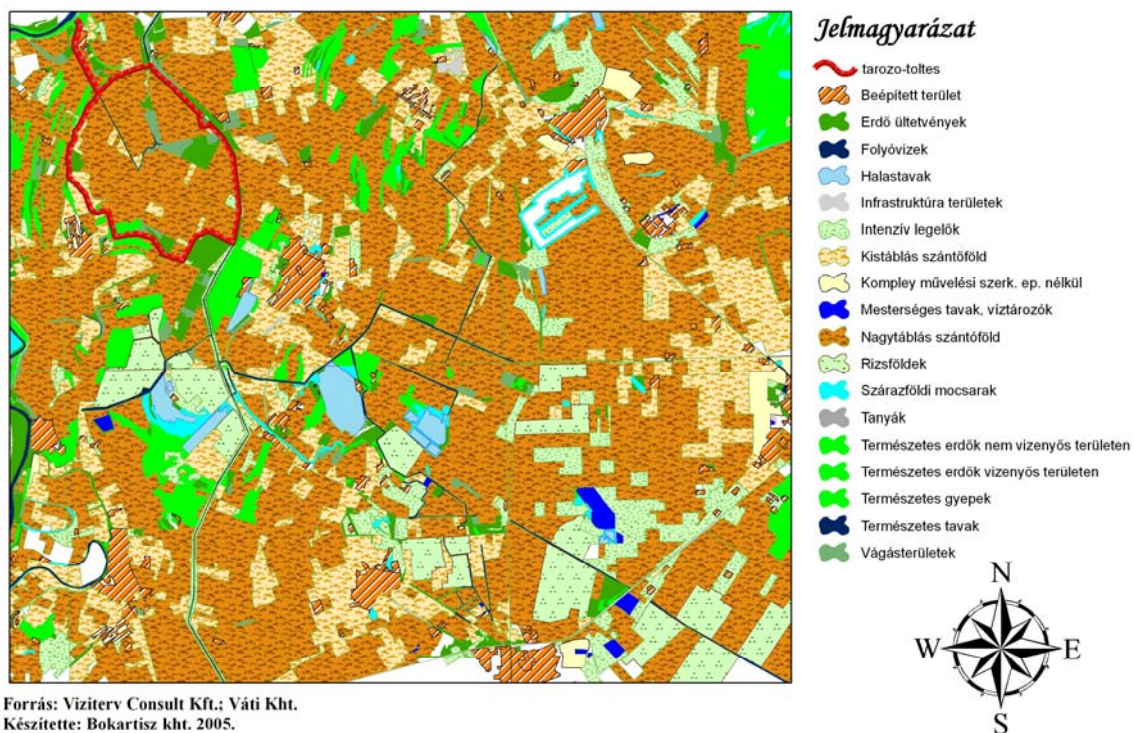

Forrás: Környezet és Tájgazdálkodási Intézet kht.; Váti Kht
Készítette: Bokartisz Kht 2005

3.1.3 A Nagy-kunsági tározó tágabb környezetének tájhasználat

8. ábra:

A nagykunsági árvízi tározó környezetének aktuális tájhasználat

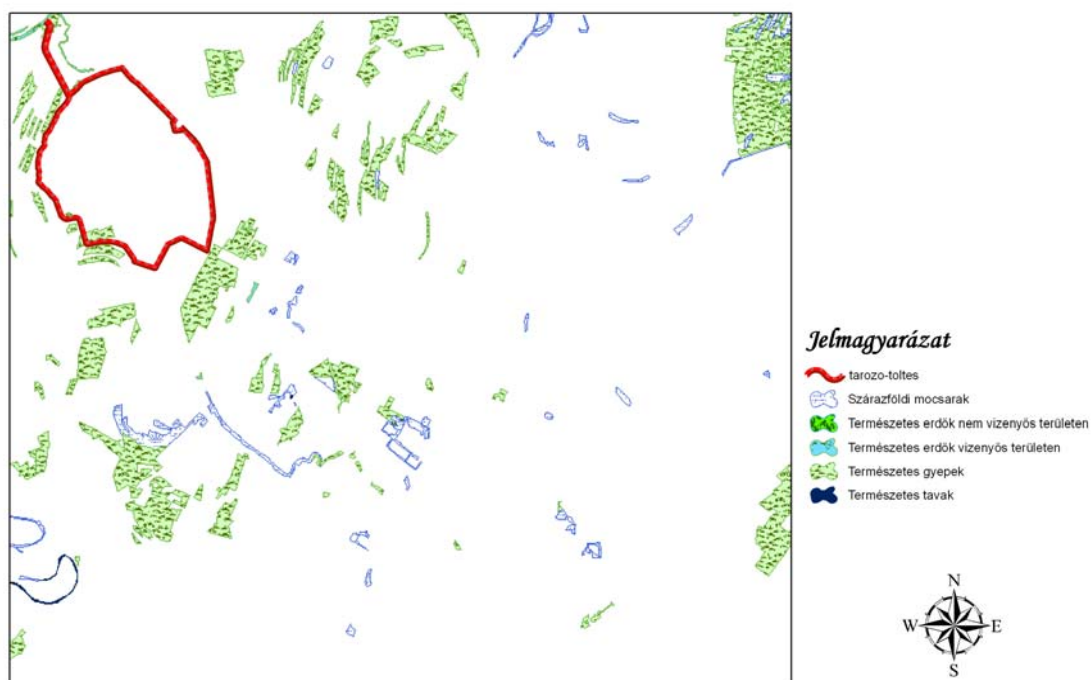

Forrás: Víziterv Consult Kft.; Váti Kht.
Készítette: Bokartisz kht. 2005.

A jelenlegi tájhasználatra elsősorban a nagytáblás szántóművelés a jellemző. Ez még azokra a területekre is igaz, amelyek az alkalmassági térkép szerint gyenge, vagy szántóföldi művelésre nem javasolt kategóriákba esnek (8. ábra). A mélyebben fekvő területeken – a víz jelenlétét kihasználva – rizsföldeket is találunk. A területen a legelők, természetes gyeppek aránya igen csekély, bár azért foltokban itt-ott megtalálhatók, természetes erdő azonban egyáltalán nincs, és faültetvény is viszonylag kevés található a térségben. (9-10. ábra)

9. ábra:

A nagykunsági árvízi tározó tágabb környezetének természetszerű elemei

Forrás: Víziterv Consult Kft.; Váti Kht.
Készítette: Bokartisz kht. 2005.

Mindez azt jelenti, hogy a térségben elsősorban gyenge, vagy igen gyenge vízháztartású területek találhatóak, melyeknek vízmegtartó-képessége csekély. A nagytáblás szántók növényei ugyanis elsősorban vízfelhasználók, a víz visszatartására, tartalékolására képtelenek. Hasonló a helyzet a faültetvényekkel is.

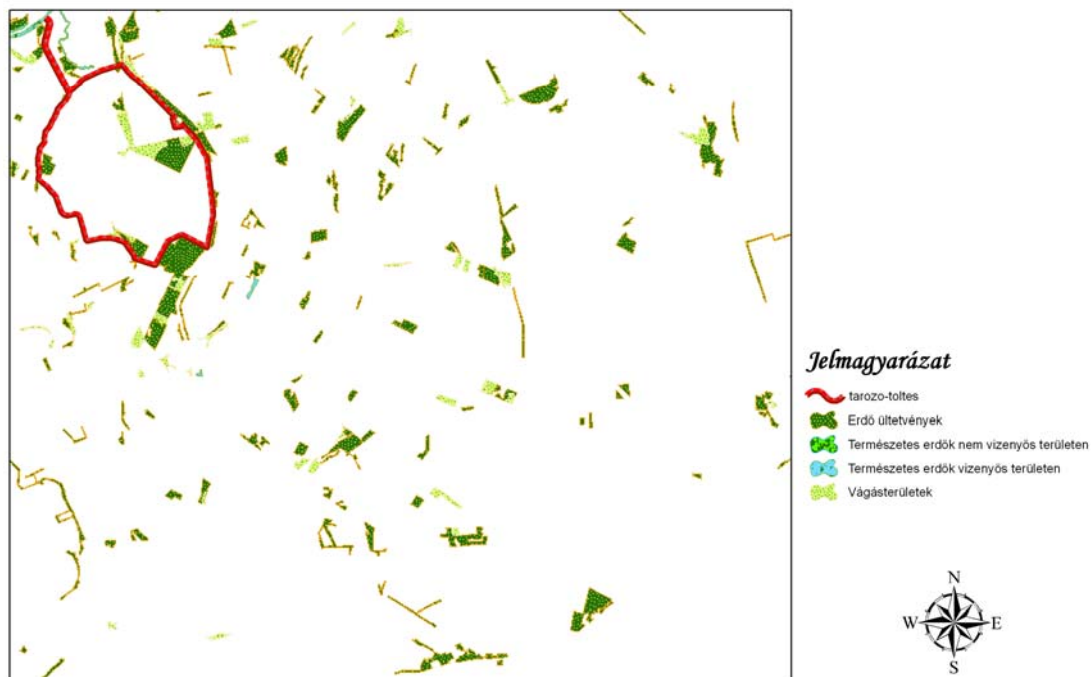
A térség jelenlegi tájhasználatát tehát figyelmen kívül hagyja a természeti adottságokat és a termőhelyi adottságokat egyaránt, elsősorban a nagytáblás szántóművelésre épít azokon a területeken is, ahol az adottságok ezt nem teszik lehetővé. Az így kialakított tájszerkezet az egyetlen akadálya annak, hogy ésszerű a tavaszi vízbőség visszatartására alapozott vízkészlet-gazdálkodást lehessen bevezetni a térségben. A tájhasználat megváltoztatásával ez az akadály elhárulhatna.

4 AZ OPTIMÁLIS TÁJHASZNÁLAT

Az optimális tájhasználat lényege ebben a megközelítésben a vízmegtartó-képesség növelése, ami egyfelől a tájszerkezet tagolásában, másfelől a vízre épülő haszonvételek meghonosításában ragadható meg. A tájszerkezet tagolása elsősorban a természetes, természetszerű elemek számának és arányának növekedését, másfelől a művelési ágaknak a domborzati adottságokhoz és a szántóalkalmassághoz való igazítását jelenti. Meghatározásakor két megközelítésből indulunk ki. Egyfelől önmagában a tározóra összpontosítottunk, annak csak árvízi tározóként való működését feltételezve, másfelől számoltunk a víz továbbvezetésével is.

10. ábra:

A nagykunsági árvízi tározó tágabb környezetének fás-társulásai

Forrás: Vízterv Consult Kft.; Váti Kht.
Készítette: Bokartisz kht. 2005.

4.1 Az optimális tájhasználat elsődlegesen árvízi tározás esetén.

A tájhasználatváltás meghatározása során tehát arra törekedtünk, hogy a jelenleginél mozaikosabb tájszerkezet kialakítása mellett, az adottságokhoz a jelenleginél jobban illeszkedő, nagyobb vízmegtartóképességű tájszerkezetet lehetővé tevő tájhasználati formákra tegyünk javaslatot. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a tározóra korlátozott tájhasználatváltás mind hatását, mind alkalmazhatóságát tekintve messze elmarad az ideálistól. Ahhoz, hogy a tározóban megfelelően tagolt tájszerkezet mellett egy összetett, megkülönböztetett, a víz megtartására leginkább alkalmas tájhasználatot alakítsunk ki, a tározó nem elég kiterjedt, domborzata nem elég tagolt, hasznosítása ennek megfelelően csak korlátozott lehet.

4.1.1 Tájhasználat térszintjei

A tározó feltöltési szintjei a fentiek fényében az alábbiak szerint alakulhatnak: a legkedvezőbb feltöltés szintje 85,9 mBf. Ez esetben a tározó területének több mint 2/3-a kerül víz alá, ugyanakkor azonban a legmélyebb vízborítás mindössze 0,8-1 m körüli lenne, az átlagos vízmélység nem haladja meg a 0,6 m-t. A beeresztett víz mennyisége az évek során változhat. E változást részben a folyó vízállásai okozhatják, részben mesterségesen is előidézhető. Az optimális tájhasználat kialakítása érdekében a vízbeeresztése a kora tavaszi, tavaszi hónapokban történhet. A rügyfakadás időszakát követően lehetőség szerint már nem kell vizet vezetni a tározóba. Ennek megfelelően az ártéri szintek az alábbiak szerint alakulnak:

Mélyártér: Nincs a tározóban

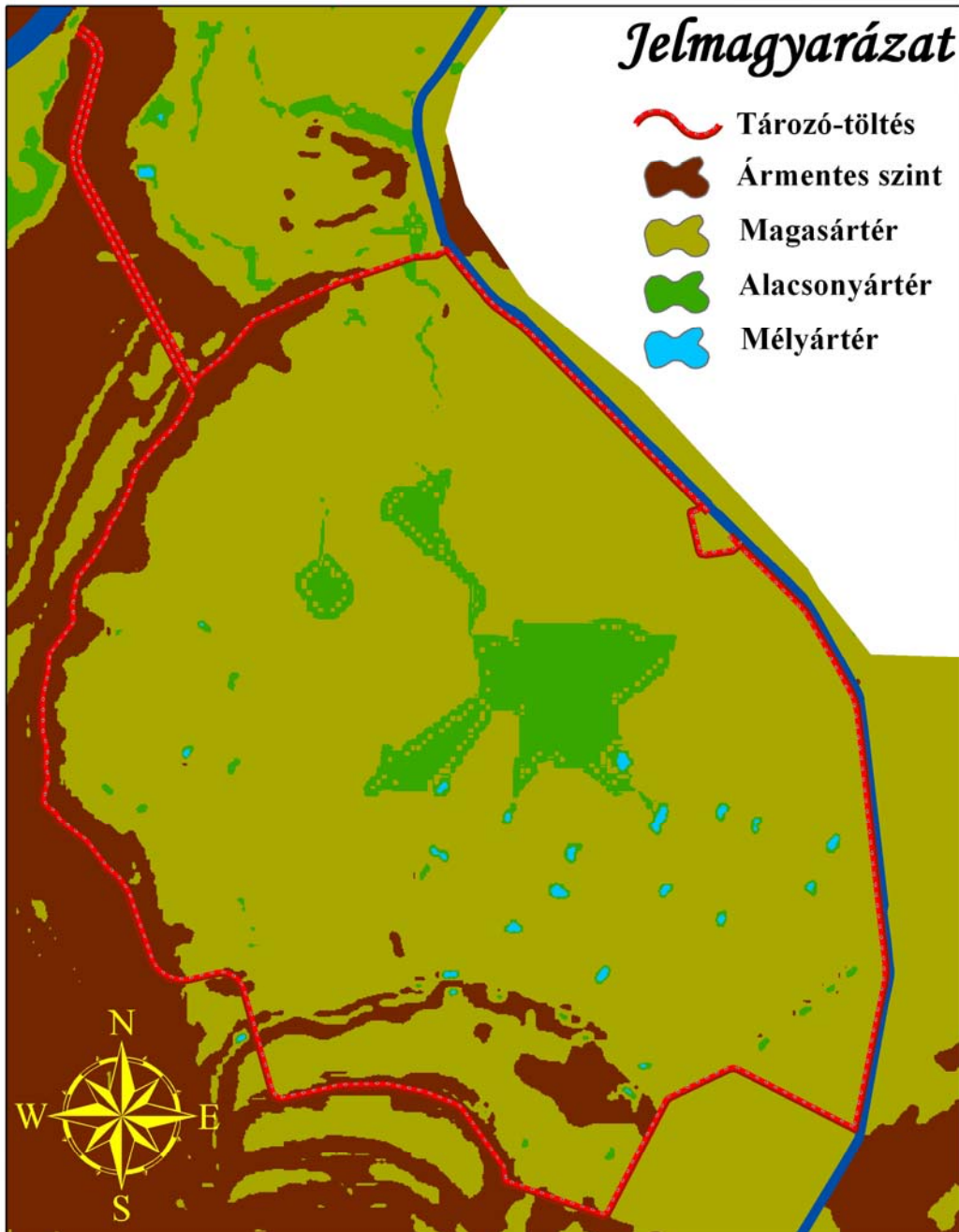
Alacsony ártér 85,8 mBf alatt

Magas ártér 85,8 mBf felett

Ármentes szint – tekintettel a lehetséges évsztározásra – nincs a tározóban. (11. ábra)

11. ábra:

*A nagykunsági árvízi tározó ártéri szintjei***

Forrás: Viziterv Consult Kft.; Váti Kht.
Készítette: Bokartisz kht. 2005.

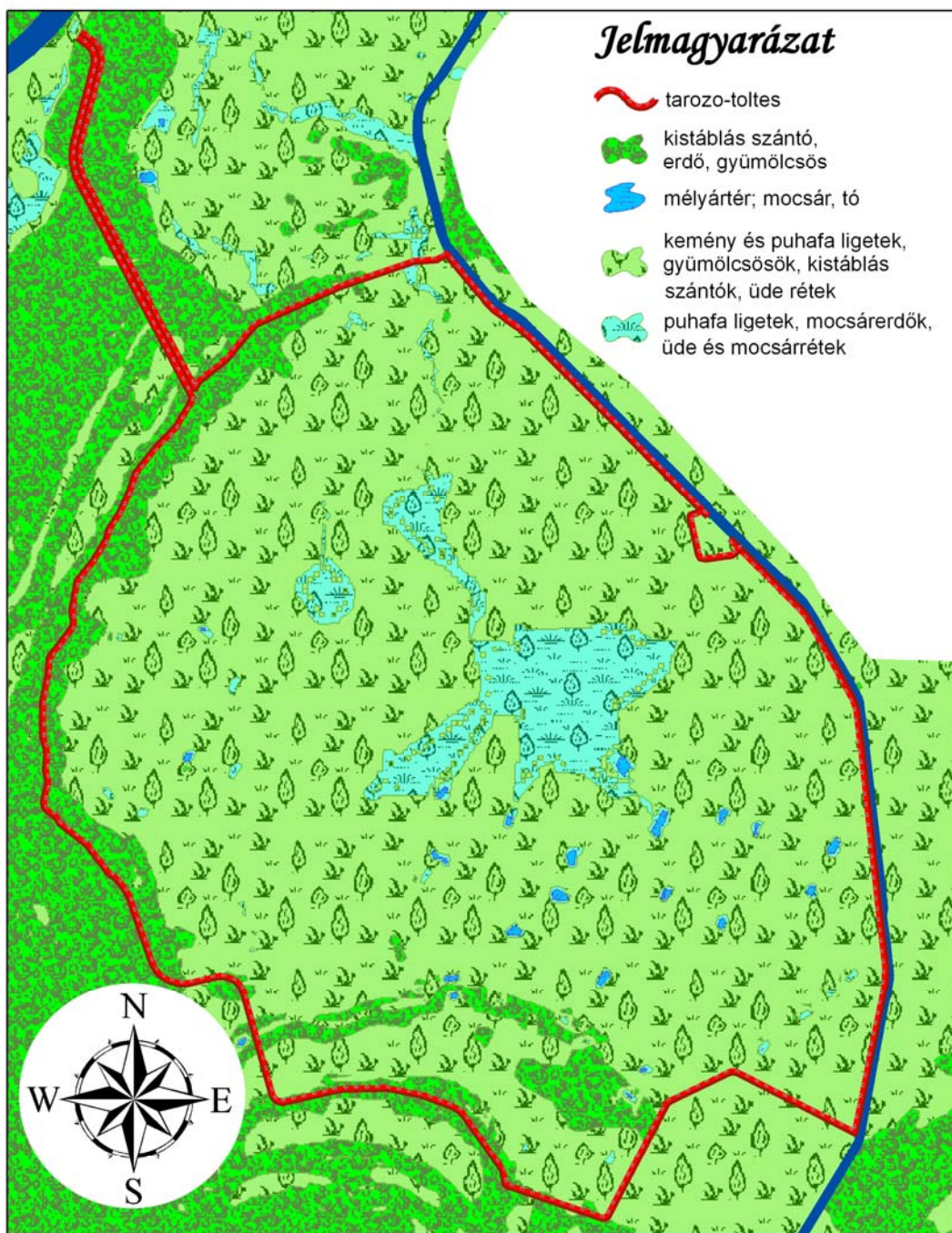
4.1.2 Az egyes térszintek javasolt tájhasználat

A kérdéses területen ökológiai szempontból a legvízigényesebb és ezzel együtt a legnagyobb vízmegtartóképességű tájhasználat kialakítására volna szükség. Ez összetett haszonvételeket alapul véve olyan mozaikos tájszerkezetet jelent, melyben – a talaj és termőhelyi adottságokra is tekintettel – 1/6 résznyi terület jutna a kistáblás szántóművelésre. A terület nagy részét az ábrán természetes mozaikként jelölt elsősorban ökológiai szerepű ligeterdőknek, illetve

vegyes – gazdasági és ökológiai hasznosítású természetserű erdőknek kellene borítani. A kaszálók aránya ezen belül az igények függvényében változhat. Az ábrán kaszálóként jelölt területeken lehetnek gyepsávokkal és facsoportokkal tarkított kistáblás szántók, de erdők is. A kistáblás szántók esetében javasoljuk, hogy az egyes táblákat váltakozó gyep és erdősávokkal válasszák el egymástól. (12. ábra)

12. ábra:

*A nagykunsági árvízi tározó javasolt tájhasználatai***

Forrás: Víziterv Consult Kft.; Váti Kht.
Készítette: Bokartisz kht. 2005.

** A tározó elsődlegesen árvízvédelmi szempontú igénybevétele mellett.

4.1.3 Az egyes térszintekre javasolt élőhelyek és haszonvételek

4.1.3.1 Alacsonyártér

A vizes élőhelyekre elsődlegesen mocsárerdők, a természetes mozaikokra fűz-nyár, illetve kőris-tölgy ligetek telepítését javasoljuk. Jellemző haszonvétel lehet az erdő és vadgazdálkodás, gyümölcsösök hasznosítása (körte, dió, szilva).

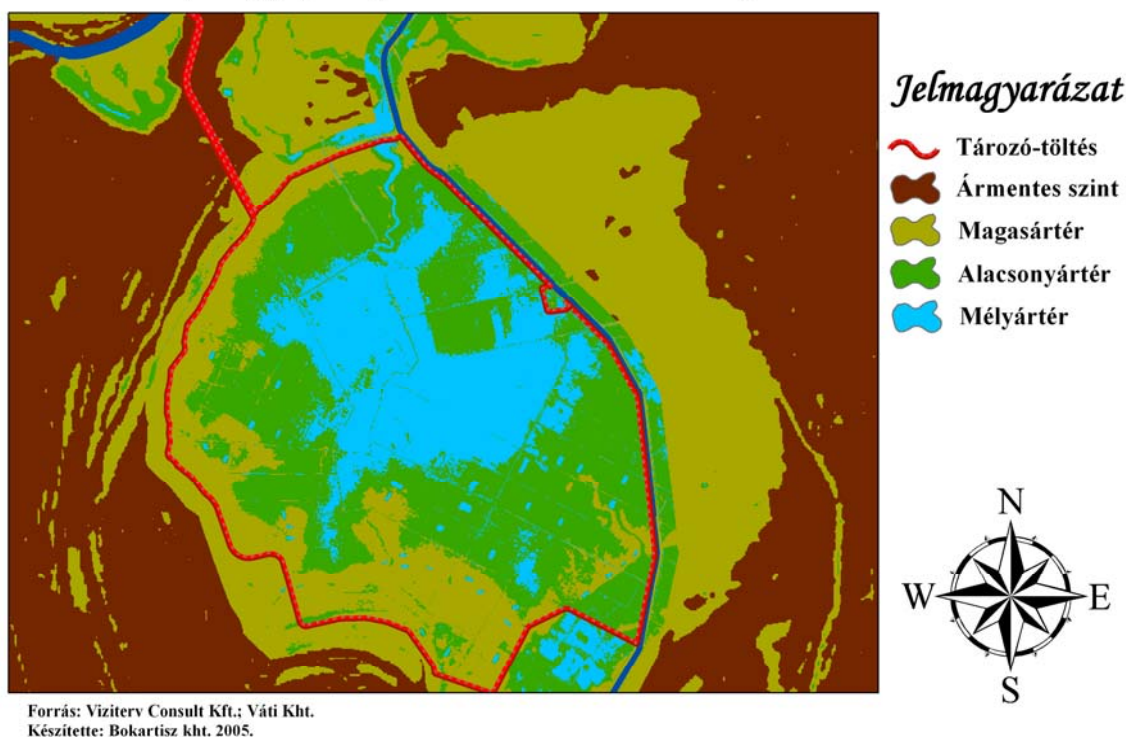
Javasolt kaszálók területére legelő és gyepgazdálkodás; állat híján erdő és gyepsávokkal tarkított kistáblás szántóművelést elsősorban élőhelyvédelem mellett.

4.1.3.2 Magas ártér

Elsősorban Kőris-tölgy ligetek telepítését javasoljuk, erdő- és vadgazdálkodás mellett, esetleg extenzív gyümölcsstermesztéssel kiegészítve, illetve kistáblás szántóművelést.

13. ábra:

*A nagykovácsi árvízi tározó ártéri szintjei**

4.2 Az optimális tájhasználat tájgazdálkodási tározás esetén.

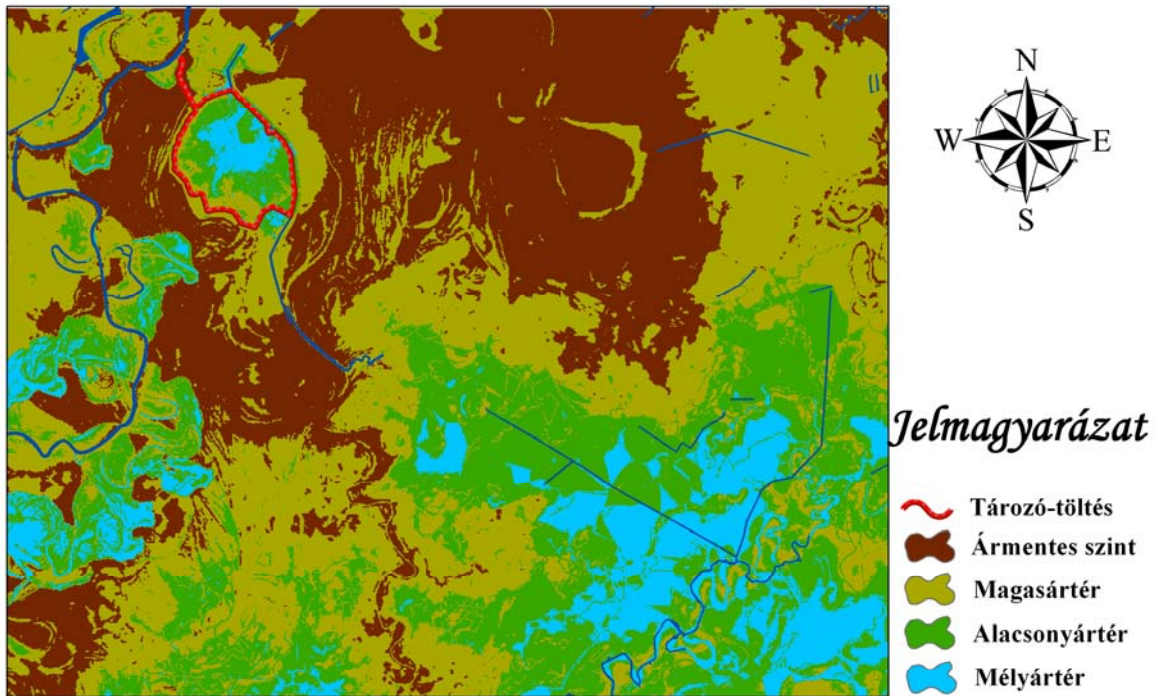
A tározó legmegfelelőbb kihasználása akkor valósulhatna meg, ha nem elsősorban árvízvédelmi célokat szolgálna, hanem a vízháztartás mindkét szélsőségének az ár- és belvizeknek, illetve az aszályoknak, szárazságoknak a kezelésére is szolgálna. Ebben az esetben nem egyszerű árvízi tározóként üzemelne, hanem a tavaszi vízbőség rendszeres megcsapolására szolgálna. A megcsapolt vizeket a tározó egyfajta tájgazdálkodási fejtározóként gyűjtené össze, és rövid tározás után innen lehetne tovább vezetni Karcag-Kisújszállás határában fekvő mélyebb területekre (5. ábra). A két lehetséges igénybevételt összehasonlítva azt mondhatjuk, hogy a mögöttes területek vízpótlását is magában foglaló komplex tájgazdálkodási igénybevétel esetén a tározó üzemvízszintje magasabb volna. A pontos vízszint és a befogadandó vízmennyiség az igények függvényében változhat. Egy-egy feltöltés esetén elérheti a 86,5-87 mBf. magasságot is, míg a befogadandó és viszonylag

gyorsan szétesztandó vízmennyiség 20-40 millió m³ körül alakulhat. Ennek megfelelően az ártéri tározóban már kialakítható lenne mély ártér, annak minden jellegzetességével együtt. Az ártéri szintek tehát a következőképpen alakulnának (13. ábra):

Mélyártér: 85,5 mBf alatt;
Alacsonyártér 85,5 – 86,2 között;
Magasártér 86,2 felett.

14. ábra:

A nagykunági árvízi tározó tágabb környezetének ártéri szintjei

Forrás: Víziterv Consult Kft.; Váti Kht.
Készítette: Bokartisz kht. 2005.

A tározó mögött elterülő területeken az ártéri szintek ettől kicsit eltérően alakulnának. A szint beosztás itt önkényes lehet, mert a tényleg elárasztások az igények függvényében befolyásolhatók, szabályozhatók. Teljes igénybevételt feltételezve az ártéri szintek az alábbiak szerint alakulnak (14. ábra):

Mélyártér: 84 mBf alatt;
Alacsonyártér: 84-85 mBf között
Magasártér: 85-87 mBf között
Ármentes szint 87 mBf felett

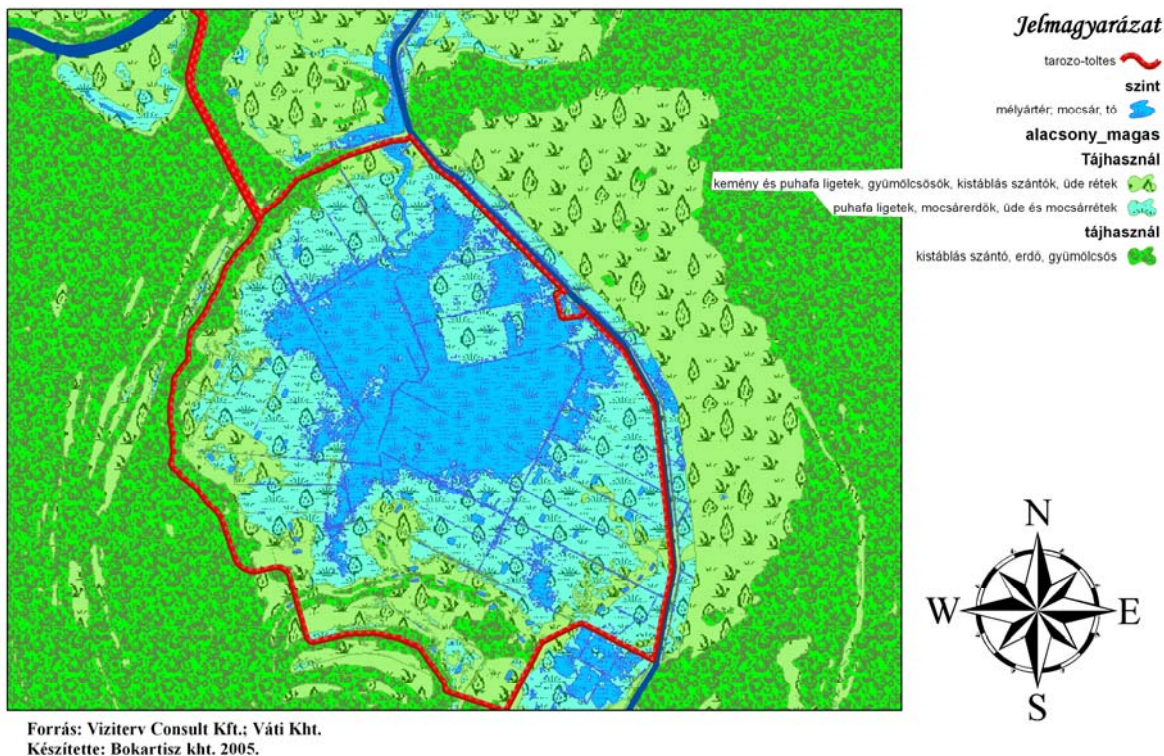
A szintek besorolása itt elsősorban a tájhasználati zónák szerint történt, a tényleges elárasztás jellemzően csak az alacsony árteret érintené, az elöntés szempontjából a magas ártér is ármentes lehet.

4.2.1 A tározó tájhasználati komplex igénybevétel esetén

A tájhasználat az előzőekhez képest csak a szintbeli eltéréseknek megfelelően változna (15. ábra). Így megnőne a mélyártér, és az ide jellemző tájhasználati formák jelentősége, több és nagyobb kiterjedésű vizes élőhely jelenne meg a tározóban, ezzel párhuzamosan csökkenne a szántóterületek nagysága és jelentősége.

15. ábra:

*A nagykunsági árvízi tározó javasolt tájhasználat**

Komplex igénybevétel esetén

Hasonló jellegzetességet mutatna a mögöttes területek tájhasználat is (16. ábra). A lényeg itt is a tagolt domborzathoz illeszkedő, megkülönböztetett tájhasználat, a mozaikos tájszerkezet, illetve a tájszerkezeten belül a vízmegtartásban szerepet játszó természetes növénytakasulások súlya és aránya.

Végezetül meg kell jegyeznünk, hogy a tájhasználat biztonsága érdekében gondoskodni kellene a folyamatos és rendszeres vízutánpótlásról is.

5 ÖSSZEGZÉS

A tározó tájhasználatára tett javaslat elvi jelentőségű, elsősorban az ökológiai igényeket foglalja össze, és ahhoz nyújtana kiindulópontot, hogy az adott esetben milyen irányban változtassuk meg az agrár-támogatást. A tározó területén, illetve annak hatókörében olyan támogatási feltételekre lenne szükség, melyek lehetővé teszik a nagy vízigényű és víztartó képességű takasulások termesztését, gazdasági hasznosítását. A konkrét tájhasználati formákat e támogatások ismeretében a tározóterületen gazdálkodókkal együttműködve lehet kialakítani.

16. ábra:

A nagykovácsi árvízi tározó tágabb környezetének javasolt tájhasználatát

